

Підстави застосування адміністративного примусу

Мороз Т.Л., курсант ННШФПСКМ НАВС

Науковий керівник: кандидат юридичних наук, доцент *Стрельченко О.Г.*

Адміністративний примус є одним із видів державного примусу, якому властиві усі риси державного примусу. Разом з тим адміністративний примус, як система заходів, врегульованих нормами права, є також одним із видів правового примусу (поряд із цивільно-правовим, кримінально-правовим) і полягає в застосуванні до об'єктів управління незалежно від їх волі і бажання спеціальних заходів впливу з метою змусити їх виконувати вимоги правових норм.

В.Б.Аверьянов адміністративний примус трактував як визначені нормами адміністративного права способи офіційного фізичного або психологічного впливу уповноважених державних органів на фізичних та юридичних осіб у вигляді особистих, майнових, організаційних обмежень їх прав, свобод та інтересів у випадках вчинення цими особами протиправних діянь або в умовах надзвичайних обставин в межах окремого адміністративного провадження задля припинення протиправних діянь, забезпечення провадження в справах про правопорушення, притягнення винних осіб до відповідальності, попередження та локалізації наслідків надзвичайних ситуацій [1, с. 395].

Способи фізичного або психологічного впливу уповноважених державних органів і є заходами адміністративного примусу. Традиційно прийнято виділяти наступні групи заходів адміністративного примусу:

1) заходи адміністративного попередження (запобігання);

2) заходи адміністративного припинення;

3) адміністративні стягнення (заходи відповідальності за порушення адміністративно-правових установлень)

Заходи адміністративного попередження (запобігання) - це визначені нормами адміністративного права способи офіційного фізичного або психологічного впливу уповноважених державних органів, на фізичних та юридичних осіб у вигляді особистих, майнових обмежень їх прав, свобод та інтересів задля попередження, виявлення протиправних діянь, забезпечення громадського порядку та громадської безпеки, попередження та локалізації наслідків надзвичайних ситуацій. Вони застосовуються для попередження, профілактики правопорушень, для підтримання правопорядку за надзвичайних обставин, оскільки загроза суспільним і особистим інтересам, заподіяння їм шкоди можуть виникнути не тільки внаслідок вчинення правопорушення, а й в наслідок стихійного лиха, дій душевнохворих та малолітніх осіб тощо [5, с. 193].

Найбільш типовими є такі засоби адміністративного попередження: а) вимога припинення окремих дій; б) перевірка документів; в) огляд речей і особистий огляд; г) тимчасове обмеження або заборона доступу громадян до окремих ділянок місцевості або об'єктам з метою забезпечення громадського порядку, суспільної безпеки, охорони здоров'я людей; д) обмеження або заборона руху транспорту й пішоходів на окремих ділянках вулиць і автомобільних шляхів при виникненні погрози суспільної безпеки; е) закриття ділянок державного кордону; ж) здійснення адміністративного нагляду за особами, у відношенні яких він установлений, а також контролю за засудженими за карні злочини у випадках застосування покарань, не пов'язаних з позбавленням волі; з) облік і офіційне попередження осіб; і) право входження на територію й у приміщення підприємств, установ і організацій, житлові й інші приміщення громадян; к) введення карантину при епідеміях і епізоотіях; л) медичний огляд осіб і огляд санітарного стану підприємств громадського харчування; м) реквізиція майна; н) контроль і наглядові перевірки [3, с. 267].

Застосування цих мір законодавчо регламентовано. Так, наприклад, Законом України «Про міліцію» (ст. 11) міліції для виконання покладених на неї обов'язків надане право жадати від громадян і посадових осіб, що порушують громадський порядок, припинення правопорушень і дій, що перешкоджають здійсненню її повноважень; перевіряти в громадян при підозрі в здійсненні правопорушень документи, що засвідчують особистість; виявляти й вести облік осіб, що підлягають профілактичному впливу на підставі й у порядку, установленому законодавством, виносити їм офіційне попередження про неприпустимість протиправного поведіння [4].

Заходи адміністративного припинення - це примусове припинення протиправних дій, що мають ознаки адміністративної провини, спрямоване на недопущення негативних наслідків і забезпечення застосування до винної особи адміністративного стягнення, а у виняткових випадках - і карного покарання. Ці заходи умовно можна розділити на дві групи: загального й спеціального призначення [3, с. 295].

До заходів адміністративного припинення загального призначення слід віднести заходи, які застосовуються багатьма суб'єктами у повсякденному житті:

а) самостійні (оперативні) заходи адміністративного припинення, застосування яких забезпечує оперативне вирішення поставлених завдань:

- вимога припинити протиправну поведінку;
- привід осіб, які ухиляються від явки до різних державних органів та установ, не виконують обов'язку з'явитися на виклик останніх. Ці заходи виконують роль засобу забезпечення виконання відповідного обов'язку.

- адміністративне затримання, не пов'язане із здійсненням провадження в справах про адміністративні правопорушення (осіб, які виявили непокору законній вимозі працівників міліції, осіб, які підозрюються у зайнятті бродяжництвом, неповнолітніх віком до 16 років, які залишилися без опіки, а також неповнолітніх, які вчинили суспільно небезпечні діяння і не досягли віку, з якого настає кримінальна відповідальність, осіб, які ухиляються від виконання постанови суду про направлення примусове лікування від хронічного алкоголізму або наркоманії, військовослужбовців, які вчинили діяння, що підпадають під ознаки злочину або адміністративного правопорушення тощо);

- взяття на облік і офіційне застереження про неприпустимість протиправної поведінки щодо осіб, які систематично порушують громадський порядок, якщо ці порушення є незначними за своїм характером і не тягнуть за собою юридичної відповідальності;

- зупинка транспортних засобів (у разі порушення правил дорожнього руху, наявних ознак, що свідчать про технічну несправність транспорту або забруднення ним навколишнього середовища, а також наявності даних про те, що він використовується з протиправною метою);

- відбір зразків товарів для проведення експертизи (наприклад, санітарними лікарями та їх помічниками);

- виселення в адміністративному порядку осіб, які самовільно зайняли жилі приміщення або таких, які проживають у будинках, які загрожують обвалом;

- заборона чи зупинка певних робіт або експлуатації різних об'єктів (щодо транспортних засобів, технічний стан яких загрожує безпеці дорожнього руху, ремонтно-будівельних та інших робіт на вулицях і автомобільних шляхах, якщо при цьому не додержуються вимоги безпеки, тощо);

б) заходи забезпечення провадження в справах про адміністративні правопорушення, спрямовані на створення необхідних умов для притягнення винної особи до адміністративної відповідальності:

- доставлення порушника в міліцію, громадський пункт охорони правопорядку, приміщення виконавчого комітету селищної, сільської ради, службове приміщення воєнізованої охорони;

- адміністративне затримання (примусове короткочасне обмеження свободи дій і пересування порушника) застосовується за вчинення адміністративних правопорушень, передбачених в ст. 262 КпАП України (дрібно хуліганство, злісна непопора, порушення правил прикордонного режиму тощо) і лише чітко визначеними органами на визначений термін;

- особистий огляд і огляд речей;

- вилучення речей і документів (примусове припинення володіння, користування розпорядження особою, яка вчинила адміністративне правопорушення, певним предметом чи документом). Вилученню підлягають речі, які є знаряддям або безпосереднім предметом правопорушення чи можуть бути речовими доказами у справі.

- відсторонення водіїв від керування транспортними засобами та огляд їх на стан сп'яніння (застосовується, коли є достатні підстави вважати, що водій перебуває у такому стані, здійснюється захід за допомогою індикатора трубки «Контроль тверезості» або ж у медичних установах) [2, с. 29].

До заходів адміністративного припинення спеціального призначення можна віднести заходи, процедура застосування яких відрізняється певною специфікою, коли застосування інших заходів не дало бажаних результатів, із конкретною спрямованістю цих заходів на особу порушника, завдання йому певної фізичної шкоди і навіть із можливістю позбавлення його життя.

До цієї групи заходів слід віднести:

- заходи фізичного впливу (прийоми рукопашного бою, різні види єдиноборств (самбо, дзюдо, карате, кун-фу, таеквандо, айкідо, вільна боротьба, бокс, кікбоксінг тощо), тобто засоби безпосередньої, так би мовити, «мускульної» дії на супротивника, які застосовуються з метою нейтралізації особи шляхом виконання ударів, блоків кидків, больових прийомів, удушень, захватів, утримань тощо);

- «спеціальні засоби» (різноманітні технічні засоби впливу на правопорушника, а в деяких випадках також на транспортні засоби та інші речі, з метою усунення протиправної ситуації. Ці заходи можна поділити на дві групи: засоби активної оборони (гумові кийки, кийки пластикові типу «Тонфа», наручники, припиняючі пристрої, ручні газові гранати, балончики, патрони, гранати та інші спецзасоби з препаратами сльозоточивою та дратівливою дією на основі природних капсаїциноїдів, морфоліду пералгонової кислоти, ранцеві апарати «Облако», водомети, бронемашини та інші транспортні засоби, пристрої для примусової зупинки автотранспорту «Еж-М», службові собаки, засоби забезпечення спеціальних операцій);

- вогнепальна зброя як крайній захід, застосування якого можливе лише спеціалізованими суб'єктами у чітко визначених законодавством випадках (сім підстав застосування зафіксовані у статті 15 Закону України «Про міліцію» [3, с. 214].

Адміністративне стягнення є мірою відповідальності, правовим наслідком адміністративного правопорушення. Воно застосовується з метою виховання особи, яка вчинила адміністративне правопорушення, в дусі додержання законів, поваги до правил співжиття, а також запобігання вчиненню нових правопорушень як самим правопорушником, так і іншими особами [1, с. 412].

Існують такі види адміністративних стягнень: 1) попередження; 2) штраф; 3) оплатне вилучення предмета, який став знаряддям вчинення або безпосереднім об'єктом адміністративного правопорушення; 4) конфіскація такого предмета або грошей, отриманих внаслідок вчинення адміністративного правопорушення; 5) позбавлення спеціального права, наданого даному громадянину; 6) виправні роботи; 7) адміністративний арешт [3, с. 331].

Отже, необхідно вдосконалювати заходи, які використовуються з метою безпосереднього попередження чи виявлення правопорушень, та заходів, які застосовуються з метою забезпечення громадського порядку і громадської безпеки за різних надзвичайних обставин; також конкретизувати мету та види

заходів адміністративного припинення, нормативні та фактичні підстави їх застосування міліцією.

Список використаних джерел:

1. Виконавча влада і адміністративне право / За заг. ред. В.Б.Авер'янова. - К. : Видавничий Дім «Ін-Юре», 2002. - 668 с.
2. Калайнов Д.П., Остюченко С.М., Аносенков А.А. Права регламентація адміністративного затримання правопорушників міліцією України : Науково-практична розробка. - Вид. 2-е, доп. - Одеса: Одеський ін-т внутр. справ, 2002. - 42 с.
3. Адміністративне право України : Підручник / За заг. ред. С.В.Ківалова. - Одеса: Юридична література, 2003. - 896 с.
4. Про міліцію : Закон України // Відомості Верховної Ради УРСР. - 1991. - № 4. - Ст. 20.
5. Державне управління: проблеми адміністративно-правової теорії та практики / За заг. ред. В.Б.Авер'янова. - К. : Факт, 2003. - 384 с

Критерії ефективності управлінської діяльності в ОВС

Москаленко Т.В., студент 3-КП курсу ННІЗН НАВС

Бойко-Бузиль Ю.Ю., кандидат психологічних наук, доцент,

професор кафедри психології та педагогіки ННПП НАВС

У процесі формування правової держави в умовах євроінтеграції підвищується комплекс вимог до управлінської ланки органів внутрішніх справ (ОВС). Підвищення ефективності й якості роботи всіх ланок системи управління, удосконалення її структури, організації та практичної діяльності є складовим елементом загального процесу поліпшення якісних характеристик сучасного суспільного розвитку країни. Відповідно, саме визначення критеріїв ефективності управлінської діяльності, зокрема в системі ОВС, дасть змогу визначити фактори підвищення ефективності саме державного управління як інтегрального цілого в згаданому секторі.

Окремі аспекти проблеми ефективності управлінської діяльності в ОВС представлені в працях В.Андросюка, В.Барка, С.Бочарової, О.Землянської, Н.Казміренко, Ю.Ірхіна, О.Цільмак, В.Медведева, Г.Юхновця, С.Яковенко та ін., проте окремі питання розкриття саме сутності критеріїв ефективності діяльності керівників органів та підрозділів МВС України потребують подальшого удосконалення та розробки.

Зазначимо, що в загальному розумінні ефективність управлінської діяльності виступає засобом зіставлення поставленої мети з досягнутим результатом, з очікуваним або спланованим. Відповідно, ефективність управлінської діяльності, саме в системі ОВС, розуміється нами як індивідуальна професійна самореалізація керівника органів та підрозділів МВС України, що спрямована на професіоналізм діяльності керівника, професіоналізм його особистості, професіоналізм спілкування тощо.

Для визначення ефективності управління потрібно виділити критерій, за яким можна говорити про результативність управлінської діяльності, тобто критерій ефективності. Основним змістом управлінської діяльності є досягнення мети управління. Виходячи з цього, критерій ефективності управління може бути визначено як рівень досягнення цілей управління, ступінь досягнення об'єктом управління бажаного результату.

На нашу думку, критеріями ефективності управлінської діяльності керівників ОВС є: особистісна готовність до виконання управлінської діяльності з метою успішного розв'язання управлінських завдань; позитивне емоційно-вольове ставлення до компонентів професіоналізму, що виявляються в потребі їх вивчати, осмислювати, трансформувати у власні переконання й реалізацію у